

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

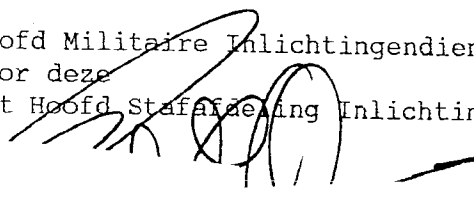
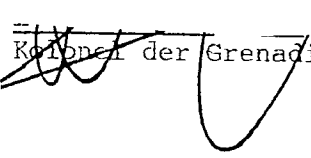
- Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/3576	17 september 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 67/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kapitein der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/3576, d.d. 17 september 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. AMAD

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

67/92

(Afgesloten 171200 SEP 1992)

Bosnië-Herzegovina

De gevechten in Bosnië-Herzegovina zijn de afgelopen dagen geenszins afgenomen. Er is zelfs sprake van een verheviging van de strijd. Volgens Bosnische regeringsfunctionarissen hebben Servische eenheden offensieven ingezet op alle fronten in de republiek. Daarbij zou bij Sarajevo ook de onder VN-toezicht geplaatste artillerie zijn ingezet. Door deze gevechten zou de watervoorziening in Sarajevo zijn afgesneden. Bovendien hebben VN-functionarissen gewaarschuwd dat de voedselvoorraden, die door het opschorten van de hulpvluchten onvoldoende kunnen worden aangevuld, nog slechts toereikend zijn voor drie dagen. In het kader van de Servische offensieven zou ook de "Servische" luchtmacht bijzonder zware luchtaanvallen hebben uitgevoerd op diverse steden, met name in het door Moslims gedomineerde westen van Bosnië-Herzegovina. Bosnische media maakten tevens melding van de inzet van gevechtsvliegtuigen uit "Joegoslavië".

Hoewel een aantal Servische offensieve acties bevestigd is, moet ook rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de Bosnische media met hun berichtgeving over verhevigde Servische operaties mede beogen om nieuwe militaire initiatieven van Moslim-zijde te rechtvaardigen. Onverminderd geldt dat juist de Moslims op grond van het feit dat zij slechts een klein deel van het Bosnische grondgebied beheersen geen belang hebben bij het voortduren van de huidige militaire status quo of bij diplomatiek overleg dat uitvoering van offensieve operaties bemoeilijkt.

Ondanks de gemelde Servische offensieven lijkt de strijd op een aantal lokaties in Bosnië-Herzegovina zich juist in het nadeel van de Serviërs te ontwikkelen. In dit verband is tekenend dat het (pro-)Servische persbureau TanJug dezer dagen waarschuwde voor een aanstaande aanval van Bosnische eenheden op het vliegveld van Sarajevo. Een aanzienlijke militaire tegenslag vormt daarnaast het, eveneens door TanJug bevestigde, bericht dat Kroatische eenheden erin zijn geslaagd de corridor van Servië naar de Servische gebieden in het westen van Bosnië-Herzegovina en het aangrenzende Servische gebied in Kroatië te doorbreken bij de stad Brcko.

Deze Servische tegenslagen zijn voor een deel toe te schrijven aan het feit dat de Bosnische regeringsstrijdkrachten, die vooral uit Moslims bestaan, de afgelopen weken hun organisatie- en bevelsstructuur hebben weten te verbeteren. Daardoor zouden zij in staat zijn de beschikbare middelen effectiever in te zetten. Daarnaast heeft mogelijk ook de hulp van zogenaamde "mujahedin"-strijders (vrijwilligers uit islamitische landen) een rol gespeeld. Volgens recente persmeldingen zou hun aantal inmiddels ruim 700 bedragen en nog dagelijks toenemen. Gezien het feit dat de strijd in Bosnië-Herzegovina in de praktijk veelal bestaat uit grotendeels geïsoleerde, kleinschalige gevechten, kan de inzet van een relatief gering aantal ervaren strijders lokaal succes opleveren. Overigens hebben Bosnische Kroaten inmiddels de vrees uitgesproken dat de betreffende mujahedin op langere termijn de vestiging van een fundamenteel-islamitische staat in Bosnië-Herzegovina beogen. De groeiende inzet van

deze strijders kan het bestaande samenwerkingsverband tussen Bosnische Kroaten en Moslims onder druk zetten.

Verwacht wordt dat de Serviërs in de voorzienbare toekomst enerzijds zullen proberen hun huidige posities in de republiek via politiek overleg in VN-kader zeker te stellen. In dat kader boden zij gisteren aan het vliegveld van Sarajevo volledig te demilitariseren, kennelijk om de gevreesde verovering door Bosnische eenheden te voorkomen. Zowel de bevelhebber van de Servische troepen in Bosnië-Herzegovina, Mladic, als politiek leider Karadzic hebben verder gesteld dat de strijd in Bosnië-Herzegovina snel kan worden beëindigd, als de Kroatische troepen uit die republiek worden teruggetrokken. Daarmee willen zij kennelijk onderstrepen dat (ook) Kroatië direct bij de oorlog in Bosnië-Herzegovina betrokken is, en derhalve eveneens concessies zal moeten doen. Anderzijds is denkbaar dat Servië/de JNA inmiddels hun strategische belangen in Bosnië-Herzegovina, met name ook het behoud van de oost-westcorridor, nu dermate bedreigd achten, dat de assistentie vanuit "Joegoslavië" aan de Bosnische Serviërs zal worden uitgebreid. De gemelde berichten over de inzet van "Joegoslavische" luchtstrijdkrachten kunnen in dat kader passen.

De Bosnische media maken melding van toenemende spanningen tussen de politieke en de militaire leiding van de Bosnische Serviërs. Mladic zou Karadzic verwijten de Servische artillerie onder VN-toezicht te hebben geplaatst, terwijl dit gezien de militaire omstandigheden niet verantwoord was en een uiteindelijke Servische nederlaag onvermijdelijk maakte. Karadzic zou in verband met deze kritiek Mladic van zijn commando willen ontheffen. Tevens zou Karadzic de Servische president Milosevic verantwoordelijk hebben gesteld voor de precaire positie waarin de Bosnische Serviërs zich nu bevinden. Hoewel er inderdaad aanwijzingen zijn voor onenigheid in de Servische leiding over de te volgen koers, beogen de geciteerde Bosnische berichten waarschijnlijk vooral verdere verdeeldheid in het Servische kamp te zaaien en te benadrukken dat de Servische militaire positie op termijn onhoudbaar is. Het bericht dient derhalve zeker ook politiek-propagandistische doeleinden.

De vice-president van Bosnië-Herzegovina, Ganic, heeft in een recent interview kritiek geuit op UNPROFOR. Enerzijds verwijt hij de VN-vredesmacht betrokken te zijn bij spionage-activiteiten ten gunste van de Serviërs; anderzijds zouden de UNPROFOR-leden volgens Ganic bevreesd zijn hun mandaat uit te voeren. Overigens zijn er aanwijzingen van meningsverschillen tussen Ganic en president Izetbegovic; eerstgenoemde zou voorstander zijn van de vestiging van een radicaal-islamitische staat in Bosnië-Herzegovina, terwijl Izetbegovic, hoewel eveneens een belijdend Moslim, voorstander is van een scheiding van kerk en staat.

Inmiddels is het eerdere vermoeden bevestigd dat vorige week sprake is geweest van verregaande onenigheid binnen de politieke leiding van de Bosnische Kroaten. Een stroming onder leiding van de president van de Bosnisch-Kroatische republiek, Boban, streeft naar opdeling van Bosnië-Herzegovina langs etnische lijnen. Hiertegen bestaat verzet van een groepering rond de voorzitter van de Bosnisch-Kroatische partij HDZ, Brkic, die zich (voorlopig) voorstander betoont van een voortzetting van het bondgenootschap met de Bosnische Moslims. Uit het feit dat Boban vorige week een vergadering van de HDZ-top voortijdig verliet, kan worden opgemaakt dat de stroming van Brkic vooralsnog de meerderheid heeft. Overigens wordt verondersteld dat beide groeperingen uiteindelijk streven naar aansluiting van de "Kroatische" gebieden bij Kroatië, zodat de onenigheid vermoedelijk vooral de korte termijn betreft en primair van tactische aard is. Wel is van Moslim-zijde verontrusting uitgesproken dat Boban, als voorstander van opdeling van Bosnië-Herzegovina en mogelijk vertegenwoordiger van een

minderheidsstandpunt, is uitgenodigd om naar het politieke overleg in Genève te komen, en Brkic niet.

De commandant van de Territoriale Verdediging van Slovenië, Slapar, heeft Oostenrijkse persberichten, dat zijn organisatie in Maribor 200 Bosnische Moslims opleidt voor gevechtstaken, ontkend. Hij onderstreepte dat Slovenië op geen enkele wijze de Bosnische strijdkrachten bijstaat. Aangenomen wordt dat Slovenië niet betrokken wil raken bij de conflicten in Bosnië-Herzegovina. Het genoemde persbericht is dan ook uitermate onwaarschijnlijk.

Internationale vredesinspanningen

De internationale bemiddelaars Vance en Owen hebben een veroordeling uitgesproken over de verheviging van de strijd in Bosnië-Herzegovina. Hierbij tekenden zij aan dat weliswaar alle partijen verantwoordelijkheid droegen voor deze intensivering, maar de Serviërs in het bijzonder, omdat dezen als enigen over een luchtmacht beschikken. De VN-functionaris die belast is met de coördinatie van vredesoperaties, Goulding, pleitte in dit kader voor de spoedige afkondiging van een algemeen verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina. De internationale afkondiging van een dergelijk verbod is vertraagd door onenigheid over de vraag hoe de naleving van een dergelijk verbod moet worden gecontroleerd.

De Veiligheidsraad heeft op 16 september ingestemd met het verzoek van SG Ghali om zowel het aantal militairen als het mandaat van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina uit te breiden. Beoogt wordt UNPROFOR in die republiek uit te breiden met 6000 militairen (huidige sterkte: ±1500). Deze zullen onder meer worden ingezet voor het begeleiden van humanitaire hulpkonvooien, maar ook is voorzien in een rol bij mogelijke toekomstige taken, zoals het houden van toezicht op zware wapens, het ruimen van mijnen, het herstel van bruggen en wegen of het controleren van het wapenembargo op Bosnië-Herzegovina. Het gebruik van wapens door UNPROFOR-militairen dient beperkt te blijven tot zelfverdediging, maar de Raad heeft bepaald dat zelfverdediging ook inhoudt dat de betreffende troepen gerechtigd zijn hun wapens te gebruiken tegen groeperingen die gewapenderhand proberen de uitvoering van de UNPROFOR-taak te doorkruisen.

Hoewel de VN-eenheden niet alleen rond Sarajevo, maar in de hele republiek zullen worden ingezet, benadrukte Ghali dat UNPROFOR ook in de nieuwe sterkte niet in staat zal zijn om vrede af te dwingen als de strijdende partijen zich daartegen verzetten. Ook is UNPROFOR militair niet sterk genoeg om de veiligheid van terugkerende vluchtelingen te garanderen.

De Bosnische regering heeft bekend gemaakt dat zij toch een vertegenwoordiger zal sturen naar het overleg tussen de Bosnische bevolkingsgroepen in Genève, dat morgen moet beginnen. Eerder had het Bosnische presidium, dat in de praktijk door Moslims wordt gedomineerd, gesteld dat het geen afvaardiging zou zenden als protest tegen de Servische agressie in Bosnië-Herzegovina. De Bosnische regering heeft erop gewezen dat zij onder internationale politieke druk van mening is veranderd en slechts een vertegenwoordiger (minister van Buitenlandse Zaken Silajdzic) zal afvaardigen om de Serviërs en de conferentie-leiding geen aanleiding te geven de Moslims van obstructie van het vredesproces te beschuldigen.

Volgens VN- en EG-functionarissen, onder wier auspiciën de besprekingen in Genève zullen plaatsvinden, zullen de onderhandelingen doorgaan totdat een overeenkomst is bereikt. De Serviërs zullen echter naar verwachting in beginsel slechts bereid zijn tot concessies die hun militaire posities niet wezenlijk in gevaar brengen en derhalve ver achterblijven bij de eisen van de Moslims. Ook

voor de Kroaten bestaat in de huidige militaire situatie, waarin zij de door hen opgeëiste gebieden feitelijk beheersen, geen aanleiding ingrijpende concessies te doen. Tegen deze achtergrond zullen naar verwachting in de praktijk de Moslims de voornaamste verliezers van de conferentie zijn.

Servië/Montenegro

Tijdens het bezoek van de "Joegoslavische" premier Panic aan China hebben de Chinese autoriteiten in beginsel positief gereageerd op zijn verzoek brandstof te leveren voor humanitaire doeleinden, zoals aan ziekenhuizen. Hiermee wil China, een permanent lid van de Veiligheidsraad, kennelijk zijn steun ondersteunen aan Panic in diens machtsstrijd tegen de conservatieven onder leiding van de Servische president Milosevic en mogelijk tevens zijn instemming betuigen met de uitspraken van Panic dat zijn regering al een begin heeft gemaakt met de uitvoering van de voorwaarden voor opheffing van de internationale sancties tegen "Joegoslavië".

Na zijn terugkeer stelde Panic dat hij zal proberen "Joegoslavië" aan te melden als nieuw lid van de Verenigde Naties. Hiermee keert hij zich impliciet tegen het eerdere streven om het nieuwe Joegoslavische staatsverband te presenteren als de rechtsopvolger van de oude Joegoslavische federatie, op grond waarvan men automatisch recht zou hebben op de voormalige Joegoslavische zetel. Panic stelde dat zijn streven kon rekenen op steun van twee permanente leden van de Veiligheidsraad, te weten Rusland en China. Dit kan echter nog niet bevestigd worden. Wel heeft de Russische regering zich eerder deze week uitgesproken tegen uitstoting van "Joegoslavië" uit de Verenigde Naties.

De nieuwe federale minister van Buitenlandse Zaken, Djukic, heeft in een recent interview bevestigd dat zijn beleid erop gericht zal zijn te voldoen aan de internationale voorwaarden voor het opheffen van de sancties tegen "Joegoslavië". Hiermee gaf Djukic aan eenzelfde politieke koers voor te staan als Panic. Op de vraag of zijn voorganger Jovanovic, een vertegenwoordiger van de conservatieve stroming, die recentelijk is benoemd tot minister van Buitenlandse Zaken van Servië, zijn politiek niet zou kunnen doorkruisen, wees Djukic erop dat het buitenlandse beleid volgens de Joegoslavische Grondwet wordt bepaald door de federale regering.

Kroatië

De Kroatische regering heeft een Staatsverdedigingsraad opgericht, die onder meer bestaat uit de premier, de ministers van Defensie, Binnen- en Buitenlandse Zaken, de CGS en de bevelhebbers van de krijgsmachtdelen. Ook heeft een vijftal adviseurs van president Tudjman zitting in de raad. Deze zal niet alleen verantwoordelijk zijn voor organisatie en inzet van de Kroatische strijdkrachten, maar ook voor alle andere zaken die betrekking hebben op de Kroatische veiligheid. Met de installatie van deze raad beoogt Kroatië kennelijk de inzet van militaire middelen beter te coördineren en de Kroatische militaire presentie in Bosnië-Herzegovina af te stemmen op de Kroatische veiligheidsbelangen.

Er is nog geen vooruitgang geboekt bij de terugtrekking van de JNA uit het zuiden van Kroatië. Deze impasse hangt deels samen met de weigering van het leger om het strategisch gelegen Prevlaka-schiereiland op te geven. De JNA weigert echter ook de vorige maand in beginsel aanvaarde terugtrekking uit dit deel van Kroatië uit te voeren met als argument dat lokale Kroatische milities weigeren "Joegoslavische" krijgsgevangenen vrij te laten. Er zijn zelfs aanwijzingen dat het leger in en rond Prevlaka recentelijk versterkt is, hetgeen ongetwijfeld verband houdt met Kroatische dreigementen gewapenderhand een doorbraak in de impasse te forceren. Volgens een melding van de EG-waarnemersmissie hebben pogingen van de missie om in de kwestie te bemiddelen ertoe

geleid dat zowel Serviërs als Kroaten nu de missie verantwoordelijk stellen voor het uitblijven van een oplossing voor deze kwestie.

Uit de regering van de Krajina, de eenzijdig uitgeroepen republiek in de Kroatische gebieden die door Serviërs worden gedomineerd, zijn recent enkele ministers ontslagen. De gang van zaken is kort nadien door een andere minister als ongrondwettig bestempeld, omdat het parlement van de Krajina niet met deze ontslagen heeft ingestemd. Hij beschuldigde de "Staatsveiligheidsdienst" van de republiek van eigenmachtig optreden en stelde dat dergelijke handelingen leidden tot het ontstaan van "lokale autocraten met hun eigen milities". Hij kondigde op korte termijn algemene verkiezingen in de Krajina aan. Hoewel de achtergronden van de ontslagen niet geheel duidelijk zijn, bevestigen de genoemde uitspraken het bestaan van grote onenigheid binnen de politieke leiding van de Krajina. Denkbaar is dat er nog steeds een machtsstrijd woedt tussen voor- en tegenstanders van de voormalige president Babic, die vorig jaar werd afgezet in een mede door de Servische regering gesteunde coup, maar nog steeds over aanhang in de Krajina blijft beschikken.

Conclusie/voorzicht

De gevechten in Bosnië-Herzegovina zijn verder verhevigd. De strijdende partijen stellen elkaar verantwoordelijk voor deze escalatie. Tevens proberen zij waar mogelijk de politieke verdeeldheid onder hun tegenstanders te versterken. Hoewel een aantal Servische offensieve acties bevestigd is, moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de Bosnische media met hun berichtgeving over verhevigde Servische operaties mede beogen om nieuwe militaire initiatieven van Moslim-zijde te rechtvaardigen. Onverminderd geldt dat juist de Moslims op grond van het feit dat zij slechts een klein deel van het Bosnische grondgebied beheersen geen belang hebben bij het voortduren van de huidige militaire status quo of bij diplomatiek overleg dat uitvoering van offensieve operaties bemoeilijkt.

Indien de militaire situatie in Bosnië-Herzegovina zich in het nadeel van de Serviërs blijft ontwikkelen, zal hun bereidheid om via politiek overleg hun posities in de republiek zeker te stellen toenemen. Een verdere aantasting van de door Servië vitaal geachte belangen aldaar kan echter ook leiden tot een grotere militaire betrokkenheid van "Joegoslavië" bij de strijd in Bosnië-Herzegovina.

De verheviging van de strijd houdt mogelijk verband met pogingen van de strijdende partijen hun militaire positie te consolideren, respectievelijk te verbeteren aan de vooravond van de onderhandelingen over een vredesregeling voor Bosnië-Herzegovina. De kans dat deze besprekingen de basis zullen leggen voor een politieke oplossing van de tegenstellingen in de republiek blijft zeer klein, omdat de Moslims meer concessies zullen eisen dan de Serviërs of Kroaten bereid zijn in te willigen. Vermoedelijk zal een doorbraak in Genève pas tot de mogelijkheden behoren als de militaire krachtsverhoudingen in Bosnië-Herzegovina ingrijpend veranderen. Ondanks de uitbreiding van zowel sterkte als mandaat van UNPROFOR in Bosnië-Herzegovina is het onder de huidige omstandigheden onwaarschijnlijk dat de VN-vredesmacht een belangrijke bijdrage kan leveren aan het herstel van de vrede in die republiek.